

לב להבין

הבנה ועיון במקרא על סדר פרשת השבוע

לב הדברים – ביאורי מקראות

פרי האדמה בידו, להקריבם לפני ה' כדי להודות למי שזיכהו להגיע עד הלום - 'הגדת היום ליי א-להיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע יי לאבותינו לתת לנו'. ודברי ההודיה והשבח פותחם בגנות ומסיימם בשבח - כדי לזכור ולהודות לה' שהולכנו בכל הדרך הגדולה הזאת, עד שזכינו להגיע לזמן הזה.

ועל כן נבחרה מצווה זו לחתום את מצוות התורה- משום שיש בה את ההודאה לקב"ה על השלמת התכלית ועל בואם אל המנוחה ואל הנחלה. ועל כן גם היה מקום לומר שלמעמד הנשגב הזה- היה צריך שיהיה כהן ראוי כמעלה כפי שהיה להם בימי המדבר, קמ"ל התורה- שאין לך אלא כהן שבימיו - וכל מי שיהיה בזמנו כשר לקבל מידי את מנחת הביכורים ולהניחה לפני ה'.

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הָעָם לֵאמֹר שְׁמוֹר אֶת כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוְּהָ אֶתְכֶם הַיּוֹם (כו, א)

יש להבין מדוע הוצרך משה לדבר אל העם יחד עם זקני ישראל. והנה בהמשך הדברים נאמר: "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִסְפֹּת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נְהַיִּיתָ לָעָם לַיֵּי אֱלֹהֶיךָ" וגם זה צריך לביאור, מדוע דיבר עמם על ידי שבט הלוי.

והנה אותו היום אשר בו השלים משה ללמד את ישראל כל מצות ה', היה לו משמעות כאותו הזמן שבו ניתנה תורה מסיני, כמו שנאמר להם, "הַיּוֹם הַזֶּה יֵי אֱלֹהֶיךָ מֵצִוְּהָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים וְשִׁמְרָתָם וְעָשִׂיתָ אוֹתָם כְּכֹל לְכַבֵּד וּכְכֹל נִפְשָׁה".

וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הֵהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הַגְדַּתִּי הַיּוֹם לַיֵּי אֱלֹהֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֶת לְנֹ: (כו, א-ג)

ופירש רש"י אין לך אלא כהן שבימיו- כמות שהוא. וכבר הקשו עליו - שזה שייך לומר לגבי שופט, שצריך שיהיה ראוי במעלתו כדי לשפוט כהוגן, ועל זה הדרך אמרו 'יפתח בדורו כשמואל בדורו', אבל מה שייך לומר כן לגבי כהן. ויש להוסיף ולהקשות, דלו יהי כן, שבאה התורה להורות לנו ללכת לאותו הכהן שיהיה בזמנו, אבל עדיין אינו מובן מה היה עד עתה, והרי כל התורה כולה מלאה מענייני הקרבנות ומתנות הכהונה, ומדוע דווקא כאן בפרשת ביכורים הוצרכה התורה לומר לנו דין זה.

והנה יש להבחין שפרשה זו של הבאת ביכורים ווידוי מעשרות נבחרה לחתום את כל מצוות התורה שנאמרו להם מפי משה, כאשר מיד לאחר מכן נאמר להם 'הַיּוֹם הַזֶּה נְהַיִּיתָ לָעָם לַיֵּי אֱלֹהֶיךָ' - בהשלמת כל דברי התורה והמצווה. ועלינו להתבונן מדוע נבחרה דווקא פרשה זו לחתום את מצוות ה' מפי משה.

והמתבונן יראה שבהבאת הביכורים יש השלמה של תכלית ביאתם של בני ישראל לארץ, אשר לאחר שנות הגלות והעינוי בארצות לא-להם, עוד הוצרכו לעבור את ימי הנדודים במדבר וגם לאחר שזכו לבוא לארץ, היו נדרשים עוד לשנים ארוכות כדי לכבוש ולחלוק את הארץ. ואחר כל זאת יורד היהודי לשדהו ומוצא תאנה שביכרה- פרי עמל של יותר מארבע מאות שנה - מאז הובטחה להם הארץ ועד שזכו לקבלה, וליבו מתרונן בהודיה לקב"ה שזכה להגיע לתכלית ולראות בפרי הארץ המיוחלת. ועל כן עולה הוא לירושלים וביכור

והמתבונן יראה שהדברים מקבילים למה שנאמר בסיני-
 "וַעֲתָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וְשָׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי
 וְהָיִיתֶם לִי סֻגְלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ: וְאַתֶּם תִּהְיוּ
 לִי מִמְלַכֶּת כְּהָנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ" וכעין זה נאמר להם כאן:
 "וְיִי הָאֱמִירָה הַיּוֹם לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סֻגְלָה... וְלִתְתֶּךָ עֲלִיוֹן
 עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתִהְיֶה וְלִשֵּׁם וְלִתְפָּאֶרֶת
 וְלִהְיֶתָה עִם קָדוֹשׁ לִי אֱלֹהֶיךָ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר" - יש כאן את ב'
 חלקי הברית דהר סיני - מחד הובטחנו שיקימנו ה'
 להיות לעם סגולתו, ומאידך - ישראל יהיו לפניו
 ממלכת כהנים וגוי קדוש.

והנה אחר מעמד הר סיני התקיים עניין זה על ידי משה
 ואהרן - משה שהנהיג את ישראל ולמדם את דבר ה' בכך
 בנה את עם ישראל כ'ממלכת כהנים', לעבודת הקב"ה.
 ואהרן הכהן שעמד לשרת לפני ה' - בעבודתו קיים את
 הבחינה של 'גוי קדוש'. אבל מכאן והלאה עברה הנהגת
 העם לידי הזקנים והלוויים - באשר הזקנים תפקידם
 ללמד את מצוות ה', והלוויים - לעמוד לשרת לפני
 השם, ועל כן ביום זה דיבר משה לבני ישראל על ידם.

וְאֵלֶּה יַעֲמִדוּ עַל הַקָּלָה בְּהַר עֵיבֵל רְאוּבֵן גָּד וְאֶשֶׁר
 וְזַבּוּלֹן דָּן וְנַפְתָּלִי: (כו, יא-יג)

מהותם ועניינם של האזהרות שניתנו במעמד הכניסה
 לארץ בהר גריזים והר עיבל - שכולם הם עבירות שדרכו
 של אדם לעשות בסתר, ועליהם הוזהרו באלה ובשבועה
 לבל יעברו עליהם על אף שאין מי שרואה אותם.

ועל כן הוזהרו תחילה - על העושה פסל ושם בסתר,
 ולאחריו - מקלה אביו ואמו, שעושה זאת באין רואים,
 ארור משגה עיוור בדרך - שאינו יודע מי הרע לו, מטה
 משפט גר יתום ואלמנה - שאין בכוחם לתבעו על כך,
 ולאחר מכן הוזהרו באותם העריות המצויות עמו בבית,
 וכן במכה רעהו בסתר ולוקח שוחד להטות משפט,
 ולבסוף כללו באזהרה על כל דברי התורה כולה.

חומרתה של העבירה הנעשית בסתר - גדולה לעין ערוך,
 באשר מראה בכך שירא רק מבני אדם ולא מהקב"ה,
 וכביכול שם עין של מעלה כאילו אינה רואה, ויש בכך
 משמעות של כפירה בהשגחת השם. ועל כן בכניסתם
 לארץ ישראל - בית ה', נצטוו כל העם לקבל על עצמם
 מצוות אלו באלה ובשבועה - למען ייראו הכול לעבור
 את פי ה' בכל מקום שהם.

והנה מיד לאחר מכן הותנתה להם קיום דברי התורה
 והמצוות בפרשת הברכות והקללות. וכתב הרמב"ן (וכן
 הוא פשוט למתבונן) שהקללות שנאמרו בפרשת
 בחוקותי נתקיימו בישראל בזמן חורבן הבית הראשון,
 והקללות שנאמרו כאן בכי תבוא, התקיימו בעת החורבן
 השני.

וכבר מצינו בחז"ל בעניין החילוק בין ב' החורבנות
 (יומא ט, ב) 'ראשונים שנתגלה עוונם נתגלה קיצם,
 אחרונים שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קיצם', ופירש"י
 - לא נתגלה עוונם - שהיו עוברים בסתר. ולפי האמור
 יובן היטב מדוע נתקיימו באחרונים דווקא פרשת
 הקללות של הברית דכי תבוא, משום שכל כולה נאמרה
 כעונש לעוברי עבירה בסתר.

ולפי זה גם כן נבין מדוע לא נאמרו כאן דברי הבטחות
 ונחמות בסיום פרשת הקללות, משום שכל פרשה זו היא
 חלק מהגזירה של 'לא נתגלה קיצם', והקץ עודנו חתום
 וסתום אצל יודע כל הנסתרות, אשר במהרה יחישנו.

וְהִשְׁכֵּחַ יִי מִצְרִים בְּאֲנִיּוֹת בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לָךְ לֹא
 תִסְיָף עוֹד לְרֵאשִׁיתָ וְהִתְמַכְּרְתָם שָׁם לְאִיִּכִּי לַעֲבָדִים
 וְלִשְׁפָחוֹת וְאֵין קָנָה (כה, סח)

יש להבין מדוע הוצרך הכתוב לציין ולומר ששייכם
 למצרים באניות דווקא. וצ"ל שסופו של הפסוק מלמד
 על תחילתו - 'בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לָךְ לֹא תִסְיָף עוֹד
 לְרֵאשִׁיתָ', וכדי שלא תופר אותה הבטחה נאמר להם
 שישבו לשם באניות, ומעתה אינו נקרא אותו הדרך
 ממש.

והנה קללה זו חותמת את הקללות כולם - באשר היא
 תכלית השפלות, ויש בה פחיתות גדולה יותר מגלות
 מצרים, שיהיו ככלי שאין בו חפץ, עד כדי שיבקשו לחזור
 לשוביהם שכבר נגאלו מהם זה מכבר, ואפילו הם לא
 יחפצו בהם, לקיים מה שנאמר "וּבְגוֹיִם הָהֵם לֹא תִרְגְּצֶיךָ
 וְלֹא יִהְיֶה מְנוּחַ לְכַף רַגְלֶךָ".

אבל יש בדבר זה משמעות של הבטחה גדולה לישראל,
 שגם בהיותם בארץ אויביהם עדיין עינו פקוחה עליהם
 כדי שלעולם לא יוכלו להיטמע בין האומות, ויוכרחו
 תמיד לחזור ולבקש את ה' אלוהיהם.

לב לרעת – ענין בפרשה

'היום הזה נהיית לעם' – מנתינת התורה בחורב ועד לערבות מואב

כאשר השלימו ישראל לשמוע מפי משה רבינו את כל דברי התורה והמצווה נאמר להם: "היום הזה נהיית לעם ליי א-להיה", והיה שקול אותו הזמן כיום שבו ניתנה תורה מסיני, כמו שאמר הפסוק: "ויי האמירך היום להיות לו לעם סגלה... ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת, ולתתך עם קדש ליי א-להיה". כדרך שנאמר להם במעמד הר סיני - "והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש".

באותו היום, אשר בו קיבלו ישראל על עצמם את קיום כל מצוות השם, נכרתה עמם ברית שבה הובטחו בברכות כאשר יקיימו את דברי התורה הזאת, והוזהרו בקללות אם יעברו עליה. והנה פרשה זו נחתמת בפסוק: "אלה דברי הברית אשר צוה יי את משה לכת את בני ישראל בארץ מואב, מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב". וביאר רש"י שכוונת הכתוב לפרשת הברכות והקללות שנאמרה להם בסיומו של ספר ויקרא בפרשת בחוקותי, אשר אלו נאמרו מסיני ואלו נאמרו בערבות מואב קודם הכניסה לארץ. והנה אחר שהתורה עצמה חילקה לנו בין ב' הבריתות, אם כן אין כאן דבר שנשנה וחוזר על עצמו, אלא יש כאן ב' בריתות שונות במהותם, וצריכים אנו לירד לעומק משמעותן, ולהבין מה נאמר והתחדש בכל אחת מהם.

וכאשר נעיינ בתוכנם של ב' הפרשיות, נראה שיש שינוי גדול בעניין הברכות והקללות שנאמרו בכל אחת מהם. הברכות בפרשת בחוקותי מתמקדות בעיקר בישיבת הארץ לבטח ובהבטחת היכול והשפע, וכנגדם הקללות שהוזהרו בהם, גם כן באו על זה הדרך - הארץ לא תעשה פריה וסופה להקיאם. לעומת זאת לפנינו בפרשת כי תבוא הן הברכות והן הקללות מתמקדות בכל תחומי החיים, מחד נתברכו ישראל שיתקיימו כעם מבורך ומוצלח בכל מעשיו, ומאידך הוזהרו בכל חלי מחלה וצרה.

והנה גם במה שהגדירה התורה כסיבת הקללות יש שינוי גדול, בעוד הקללות בספר ויקרא באות כעונש על אי שמירת מצוות השמיטה, כמו שנאמר בקרא - "אז תרצה הארץ את שבתיה כל ימי השמה... כל ימי השמה תשבת את אשר לא שבתה בשבתותיכם בשבתכם עליה", ואילו בחומש דברים כותבת התורה - "אם לא תשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתבים בספר הזה ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את יי א-להיה" כאן כבר סיבת הקללות היא על עברם על כל מצוות השם - והרי לנו חילוק בעצם סיבת הקללות - שעלינו להבין את פשרו.

והנה בעניינה של מצוות השמיטה, עליה נכרתה הברית בחומש ויקרא, הפרשה פותחת: "וידבר יי אל משה בהר סיני לאמר". וידועה השאלה, אשר ימיה כדברי ימי עם ישראל - מה עניין שמיטה להר סיני, ומפני מה הוצרך הכתוב לציין דווקא על מצווה זו שמסיני נאמרה. חז"ל כבר נזקקו לשאלה זו וענו ואמרו, 'מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולם נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם מסיני' (ספרא בהר א). אבל דומה שכעת השאלה רק התעצמה שבעתיים - מדוע באמת נבחרה דווקא מצווה זו ללמדנו על כך שכל התורה כולה נאמרה מסיני.

והנה ברש"י כתב לבאר את כוונת הדברים, שמצוות השמיטה נבחרה ללמדנו דבר זה, בעבור שלא חזרה ונשנתה בספר דברים, ועל כרחך שנאמרה מסיני, ולכן יש בכך ללמד על שאר מצוות התורה, שגם אותם אלו אשר התחדשו להם בימי המדבר, כולם כבר נאמרו למשה מסיני. אבל דומה שעדיין לא הגענו אל המנוחה ואל הנחלה, שהרי מצינו מצוות רבות מאוד אשר לא נשנו בחומש דברים, ואם כן קמה תמיהתנו וגם ניצבה - מדוע נבחרה דווקא מצוות השמיטה ללמד על כך.

מחמת שאלה זו יצא הרמב"ן בביאור חדש. לדבריו, את התשובה נוכל למצוא כאשר נבקש לחזור לזמן נתינת התורה. לאחר מעמד הר סיני ועשרת הדיברות, במעמד זה של כריתת הברית נצטוו ישראל בחלק מהמצוות, ואז גם ניתנה להם לראשונה מצוות השמיטה, כמו שנאמר שם: "ושש שנים תזרע את ארצה ואספת את תבואתה: והשביעת תשמיטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חית השדה בן תעשה לכרמך לזיתך".

אבל לאחר מכן, כאשר חטאו בני ישראל בעגל ונשתברו הלוחות, הופרה כביכול אותה הברית שכרת עם הקב"ה בחורב. לאחר שביקש משה עליהם רחמים, נאמר לו 'הנה אנוכי כורת ברית' - וניתנו לו הלוחות השניות. וכחלק מאותה הברית חזר הכתוב והזהירם שנית על אלו המצוות, ואזי גם חזרה מצוות השמיטה ונאמרה למשה. ולפי זה - כוונת הכתוב ללמדנו שמצווה זו נשנתה למשה כחלק מהברית השנייה שהייתה בעת עמדו לפני ה' בהר סיני, כדי לקבל את הלוחות השניות.

אבל כאן מפנה אותנו הרמב"ן לחילוק המהותי שהיה בין ב' הבריות, אם קודם לכן נכרתה הברית על ידי הקרבת זבחים לפני ה' וזריקת הדם על בני ישראל כמו שנאמר שם "וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַדָּם וַיִּזְרֹק עַל הָעָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה דַם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְיָ עִמָּכֶם עַל כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה", הברית שלאחר החטא כבר ניתנה בדרך של אלה ושבועה, ועליה הותנו הברכות והקללות שבפרשת בחוקותי.

והנה דברי הרמב"ן מאירים את עינינו בכל הנוגע לביאור כוונת הפסוק, אבל עדיין הניח לנו מקום להתגדר בו, מדוע באמת נבחרה דווקא מצוות השמיטה - אשר בה ועליה נכרתה הברית שלאחר החטא. עוד יש להבין, שהרי מלבד מצוות השמיטה נאמרו בפרשת בהר - קודם הברכות והקללות, עוד דינים רבים ומצוות שונות, וכיצד כל אלו שייכים לעניין זה.

וכאשר נעייין בפרשה זו נמצא שכל המצוות שבאו בה עוסקות באופן הנכון לשיבת בני ישראל בארץ הקודש. ואם כן נוכל להסיק שמהותם של כל המצוות שנאמרו באו כהכרה בכך שהארץ לה' היא. דבר זה אכן תואם את מה שכבר הבחנו בו, שהברכות והקללות שבאו מיד לאחר מכן עוסקות בעניין הישיבה לארץ לבטח או להיפך חלילה. אבל עדיין צריכים להבין מדוע באמת הדברים נקבעו כך - שהברית שנאמרה בהר סיני נכרתה על המצוות התלויות בארץ, והברית שהייתה בערכות מואב הותנתה בכל קיום כל מצוות השם.

והנה במקומות רבים מצאנו שייחסה התורה חשיבות מיוחדת לארץ ישראל ולהשפעת מזונותיה, ואף מועדי השם אשר ניתנו לישראל נקבעו על שם כך - חג האביב הקציר והאסיף. משמעות ענין זה הוא כיוון וזכינו שמלך כל עולמים יחד שמו עלינו, ואף נתכנה על שם כך 'אלוקי ישראל', וכשם שלמלך בשר ודם יש יחס מיוחד למשפחתו ולקרוביו, כך גם אנו, כבני ישראל, זכינו להיות בבחי' 'עם קרוב', של מלך כל עולמים.

ואכן - מצינו בתורה שהיחס המיוחד של הקב"ה לעם ישראל נמשל בג' בחינות, ראשית זכינו להיות עבדים למקום-כמש"נ "כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים". למעלה מזו זכינו להיקרא בנים למקום כמש"נ "בָּנִים אַתֶּם לִי אֱלֹהֵיכֶם", ולמעלה מכל זו הבחינה הנשגבה שמצינו בהרבה מקומות בנ"ך שנמשל הקשר בין הקב"ה לעם ישראל לקשר בין דוד ורעייתו.

והצד השווה לכל שלשת אלו, שכולן חייב אדם בדיוריהם ובמזונותיהם. ועל כן בני ישראל הובטחו בישיבת הארץ ובהבטחת יכולה - כחלק ממעמדם המרומם ומהחביבות שזכו לה מאת מלך העולם. ועל כן באה החשיבות המיוחדת שנתנה התורה להנהגת צרכיהם של ישראל, באשר בנתינה זו יש כדי לבטא את הקירבה וההנהגה המיוחדת שהובטחנו בה¹.

ראשית כריתת הברית הייתה בהר סיני - באותו המעמד שבו קירבנו המקום לעבודתו ולקחנו להיות עם סגולתו ושם נאמר לנו: "וְעַתָּה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וְשָׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהָיִיתֶם לִי סֻגָּלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָל הָאָרֶץ, וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלֶכֶת כְּהִנָּה וְגוֹי קָדוֹשׁ" - המקום בו עתידה להתקיים הממלכה הגדולה הזאת היא בארץ הקדושה אשר עיני ה' בה תמיד, וכאן הובטחו ישראל שיזכו לשבת בבית המלך - ולהיות סמוכים על שולחנו, בהנהגה מופלאה לעיני כל העמים.

ועל כן גם תוכן הברית דהר סיני עוסקת בעניינה של ארץ ישראל והישיבה עליה לבטח - כחלק מהבטחת הדיורים והמזונות שזכינו לה אז. ועל כן נצטוונו בה על מצוות השמיטה - שכל מהותה היא ההכרה בכך שהארץ ויכולה - לה' היא. ומאידך

¹ אך עדיין רב ההבדל בין שלושת אלו - באשר עבד אדם מפרנסו רק כשכר וכגמול על עבודתו לפניו, ואם לא יעבדנו כראוי ישליכו מעליו. למעלה מזו - בנו שדואג לצרכיו מרוב חמלתו על כך שאינו יכול להשיג מזונותיו בכוחות עצמו, למיעוט שניו ולקוצר השגתו. אבל למעלה מכל זו רעייתו-אשר הוא מספיק לה דיוריה ומזונותיה כביטוי לקשר העמוק הקיים ביניהם, באשר צרכיה הם צרכיו וטובתה היא טובתו. וגם בעניין זה - יש ג' דרגות במעלתן של ישראל לפני המקום. והנה יש לעניין זה ביטוי במקומות רבים, ואכמ"ל.

הוזהרנו בעונש עליה, משום שאין בגידה יותר חמורה מאשר לנצל את טוב הארץ שניתנה לנו כחלק מהברית, ובד בבד להמרות את פי ה', ואשר על כן - אי השמירה על מצוות השמיטה מהווה את ההפרה הברורה ביותר של הברית דהר סיני.

לעומתה - הברית השנייה שנכרתה עימם קודם הכניסה לארץ ולחיים בצל ה', מיד לאחר השלימם לשמוע את כל דברי התורה והמצווה, והותנתה עימם על קיום כל מצוות השם. ובה הובטחנו שיהיה ישראל עם מבורך ומוצלח בכל מעשיו, בהנהגה מופלאה לעיני כל העמים, וכנגדם הקללות שנאמרו בפרשה זו מקיפות את כל תחומי החיים.

ההפרה של הברית הזו מתבטאת בניצול של כל הטובה והברכה שניתנו כחלק מאותה הנהגה מיוחדת, כדי לעבור על מצוות ה' - כמו שהגדיר הפסוק בסיבת הקללות - "תחת אשר לא עבדת את יי אלהיך בשמחה ובטוב לך מרב כל" - בעוד היה בידם רוב הברכה והטובה שהושפעו משמים.

ולאור כל האמור יתיישבו לנו דברי הגמ' בעניין קריאת הברכות והקללות: "תניא, ר' שמעון בן אלעזר אומר, עזרא תיקן להן לישראל שיהיו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושכמשנה תורה קודם ר"ה. מאי טעמא, אמר אביי ואיתימא ריש לקיש, כדי שתכלה השנה וקללותיה". והגמ' מיד מקשה - 'אטו עצרת ראש השנה היא' - וכי איזו שנה מתחלת בעצרת. והגמ' מתרצת: "אין, עצרת נמי ראש השנה היא, דתנן: ובעצרת על פירות האילן". וצריך להבין מה משמעותו של יום כראש השנה עד כדי ששייך לומר עליו תכלה שנה וקללותיה, ועוד, שהרי לא מצינו שעושים כן קודם חג הפסח שהוא ראש השנה לתבואה.

והנה חג השבועות מוזכר בתורה על שם היותו 'חג ביכורי קציר חיטים', ולעומת זאת בדברי חז"ל הוא מופיע כפי שנקבע לנו בסדר התפילה - 'זמן מתן תורתנו'. והאמת שאין בכך סתירה, משום שיש בההוא יומא את ב' חלקי הברית - מחד ההודאה על החלק של הקב"ה - ההנהגה המיוחדת שמתבטאת בהבטחת יכול הארץ, ומאידך השמחה בחלק שלנו בברית - כזמן מתן תורתנו.

ועל כן נקבעה פרשת בחוקותי להיקרא קודם העצרת - שהרי כל ענינה של פרשה זו היא הברית שנכרתה בחורב, ואם כן קודם חג השבועות שנקבע על הכניסה לברית עם הקב"ה, אנו מייחלים שתכלה שנה וקללותיה ושוב נהיה ראויים להיכנס בברית דהר סיני.

ומאידך - מועדי החודש השביעי באו כולם כהכנה לתכלית - חג האסיף שעניינו הוא השמחה וההודאה על עצם החיים בצל ה' ועל רוב הטובה שמשפיע עליו תמיד מאז היותנו לעם, אם במדבר על ידי ענני הכבוד ואם בארץ ישראל על ידי ההצלחה בכל מעשינו. ועל כן נקבעה הברית דמשנה תורה להיקרות כהכנה לירח האיתנים, קודם הדין והבחינה אם אנו ראויים - כאז, להיכנס לחיים בצל השם.

כבר אמר החכם מכל אדם "טוב אחרית דבר מראשיתו" (קהלת ז, ח). יש מקום לבאר בדברים - אם אתה רואה שטוב אחרית דבר - אות הוא שהוא מראשיתו, ונמצא אתה למד שהכול יסודו מכוח הראשית. ואם כן - בעמדנו כעת באחרית השנה, בתפילה ובתקווה שנהיה ראויים להיכנס בברית ולחיים בצל השם, ולזכות לכל הטובה והברכה שהובטחו בה, התפילה אחת היא לנו - שתכלה שנה וקללותיה, ויסיר ה' מאתנו כל חלי וכל מכה אשר כתובה בספר התורה הזה.

ומי יתן שתהא השנה הזו הבאה עלינו לטובה, שנה אשר עיני ה' אלוקינו תהיה בה מראשיתה ועד אחריתה, ובשנה זו, אשר אין מריעים בתחילתה, יהיה סופה להריע בקול שופר גדול - מבשר ואומר: "קומי אוֹרֵי כִּי בָא אוֹרֵךְ וְכָבוֹד יְיָ עֲלֶיךָ זָרַח... לא יבוא עוד שמשך וירחך לא יאסף כי יי יהיה לך לאור עולם ושלמו ימי אכלך".

לשליחת הערות וכן לקבלת הגיליון ניתן לשלוח הודעה לכתובת: levleovin@gmail.com.